

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۶/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۱۵

سنجش و ارزیابی مولفه‌های موثر در مشارکت شهروندی و نقش آن در پایداری محله‌ای مورد پژوهی: محلات اوین و زعفرانیه

محمود رحیمی

استادیار گروه شهرسازی دانشگاه آزاد-واحد تهران مرکز

مانی نقدی*

کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری، دانشگاه عدالت - تهران

چکیده

میزان مشارکت شهروندی در ابعاد گوناگون در محله اوین در سطح مطلوب‌تری نسبت به محله زعفرانیه قرار دارد. به تبع چنین شرایطی و با توجه به ارتباط میزان مشارکت و پایداری محله‌ای مشخص گردید که محله اوین از نظر شاخص‌های پایداری در وضعیت مطلوب‌تری نسبت به محله زعفرانیه قرار دارد. در نهایت با توجه به آزمون رگرسیون چند متغیره مشخص گردید که مولفه‌های موثر بر مشارکت شهروندان به ترتیب، بسترسازی نهادی، ظرفی‌سازی اجتماعی، حکمروایی شایسته شهری، شکل‌گیری حکومت محلی و عدالت فضایی می‌باشد.

کلمات کلیدی: مشارکت شهروندی، مولفه‌ها، پایداری محله‌ای، محلات اوین و زعفرانیه.

مشارکت شهروندی زمینه‌های شکوفایی توانمندی‌های فرد و بهبود عملکرد مدیران شهری و به تبع آن پایداری را به دنبال دارد. از این رو امروزه برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران شهری جذب حداکثری مشارکت شهروندی را یکی از راهبردهای پایداری می‌دانند. پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی، به بررسی مولفه‌های موثر بر مشارکت شهروندی و ارتباط میزان مشارکت شهروندان با پایداری در محلات اوین و زعفرانیه پرداخته است. در این پژوهش، نمونه‌گیری با استفاده فرمول کوکران و جامعه نمونه براساس آن انتخاب گردید. جهت تحلیل داده‌ها، از آزمون‌های آماری T و نمونه‌ای مستقل و آزمون پیرسون و رگرسیون توسط نرم افزار SPSS استفاده شده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که میزان مشارکت شهروندی در سطح محلات تفاوت معنادار باهم دارند. به عبارتی

مقدمه

نظام شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری در شهرهای ایران متکی بر دیدگاه بالا به پایین است. بنابراین چنین دیدگاهی زمینه ناکارآمدی طرح‌ها و برنامه‌های شهری و به تبع آن گسیختگی نظام شهری در شهرهای ایران به ویژه کلانشهرها شده است. بنابراین لزوم بازنگری در دیدگاه‌ها و روال کنونی برنامه‌ریزی شهری صورت گیرد. یکی از این دیدگاه‌ها برنامه‌ریزی مبتنی بر نگاه پایین به بالا که همان اجتماع محلی است. اجتماع محلی که برآیند مشارکت شهروندی و خرد جمعی است. به عبارتی توسعه اجتماع محلی زمینه پایداری شهری از طریق شکل‌گیری محله‌های شهری پایدار فراهم می‌کند. از این رو یکی از شاخص‌های توسعه پایدار در سطح محله، مشارکت شهروندی می‌باشد، که بخشی مهمی از پایداری شهری مربوط به این امر است (صرافی، ۱۳۸۳: ۷۳). موضوع مشارکت شهروندان در امور شهرها، در صدر گفتمان‌های اجتماعی و سیاسی جامعه قرار داشته که همگان از آن به عنوان عنصری مهم در جهت رسیدن به توسعه پایدار یاد می‌کنند. (عباس زاده، ۱۳۸۷: ۴۴). همچنین یکی از جنبه‌های مهم نظریه حکمروایی خوب شهری، همان بعد مشارکت است چرا که اصل و بنیان نظریه مذکور بر حکومت مردمی استوار است یعنی حکومتی که در آن مردم اداره امور را بر عهده دارند (Dekker & Kempen, 2004: 43). مشارکت عنصر حیاتی در فرآیند توسعه پایدار محله تلقی می‌شود که از آن به عنوان حلقه مفقوده فرآیند توسعه یاد می‌کنند (ذاکری، ۱۳۹۰: ۵). مشارکت شهروندی از نظر دوی و گرت شیوه‌ای است که در آن شهروندان اثر و کنترل خود را بر تصمیماتی که آنها را تحت تاثیر قرار می‌دهد اعمال می‌کنند (Devas and Grant, 2003). بنابراین مشارکت شهروندی زمینه پایداری محله‌ای را در قالب توسعه اجتماعات محلی به عنوان رهیافتی جهت برون رفت از معضلات اجتماعی، اقتصادی و محیط زیستی است. تنها با این رویکرد است که توده مکانیکی کلانشهر به واحدهای ارگانیکی تقسیم می‌شوند و توان حل مشکلات حیظه خود را با اتکا به هم‌افزایی

مجموعه سرمایه‌های طبیعی، کالبدی، انسانی و اجتماعی درونی به دست می‌آورد. در کلانشهر تهران نیز، معضلات شهری هر روز رو به فزونی است. در زمینه مسائل محیط زیستی میزان روزهای آلوده تهران روز به روز در حال افزایش است. در زمینه اقتصادی شهر دچار مسائلی اقتصادی همچون بیکاری، فقر و اسکان غیررسمی روبه رو شده است که این معضلات زمینه آسیب‌های اجتماعی برای کل شهر را فراهم نموده است. بنابراین لزوم جلب مشارکت شهروندان به عنوان یکی از راهکارهای رسیدن به پایداری و گذار به توسعه پایدار محله‌ای شناخته می‌شود. مسائل و مشکلاتی که در چندین سال گذشته در محلات شهری کلانشهر تهران به وقوع پیوسته است همواره بحث محوری مشارکت شهروندان را مورد توجه قرار داده است. دو محله اوین و ولنجک در منطقه یک شهرداری تهران که دارای کارکرد مذهبی و فرهنگی و آموزشی هستند دارای اهمیت فراوانی در بحث پایداری می‌باشند که امروزه نهادهای رسمی و غیررسمی سازوکارهایی را برای پایداری این محلات انجام داده‌اند و به نظر می‌رسد که همه به این درک مشترک رسیده‌اند که مشارکت در مقیاس خرد به عنوان یکی از پیش شرط‌های پایداری محله و در نهایت پایداری کل شهر محسوب می‌شود بنابراین در پژوهش حاضر که با هدف بررسی رابطه میان مشارکت ساکنان و پایداری محله انجام گرفته است دو سوال زیر مطرح است:

- مشارکت (بر حسب ابعاد) در سطح محلات زعفرانیه و اوین به چه میزان است؟
- چه رابطه‌ای بین مشارکت و ابعاد پایداری در محلات اوین و زعفرانیه وجود دارد؟
- عوامل موثر در افزایش مشارکت شهروندی کدامند؟

اهداف پژوهش

از آنجا که مشارکت شهروندان به عنوان محوری‌ترین مبحث در پایداری محلات شهری مطرح است، هدف کلی این پژوهش بررسی نقش مشارکت شهروندان در پایداری محلات مورد مطالعه می‌باشد و اهداف کلی به صورت زیر عنوان می‌شود:

قرار گرفته است. نوآوری این پژوهش در این زمینه بهره‌گیری از مشارکت مردمی به نوعی توسعه اجتماع محلی و نقش آن در پایداری محله‌ای و شاخص‌های مختلف پایداری علاوه بر شاخص‌های مذکور در پژوهش‌های قبلی، سنجش پایداری در ابعاد کالبدی و مدیریت - نهادی است. که این مسئله به صورت مطالعه تطبیقی بین دو محله صورت گرفته است.

روش پژوهش

روش پژوهش به صورت توصیفی - تحلیلی می‌باشد. اطلاعات و داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه در سطح ساکنان محله گردآوری شده است. نمونه‌گیری به صورت تصادفی و حجم نمونه براساس فرمول کوکران با ضریب خطای ۰/۰۵ برای محله اوین ۳۴۷ نفر و ۱۰۰ نفر از محله زعفرانیه ۳۷۸ انتخاب گردیده است. در تحلیل داده‌ها ابتدا میزان مشارکت در سطح دو محله در ابعاد گوناگون مورد ارزیابی قرار گرفته و سپس میزان پایداری آن مورد سنجش قرار گرفت. جهت سنجش متغیرهای پژوهش بین میزان مشارکت ساکنان در بین محلات از آزمون T-test دو نمونه‌ای مستقل استفاده شده است. جهت ارتباط میان مشارکت و پایداری محله در چهار بعد پایداری از آزمون پیرسون استفاده شده است. دلیل استفاده از آزمون پیرسون نرمال بودن داده‌ها و مقیاس فاصله‌ای بودن متغیرها بوده است. جهت میزان تاثیر گذار از آزمون رگرسیون بهره گرفته شده است.

مبانی نظری پژوهش

مشارکت از نظر لغوی به معنای شرکت دو جانبه و متقابل افراد برای انجام امری است (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۳: ۲۸۹). قدرت، موضوع اصلی مشارکت است. کنش اجتماعی مشارکتی به طور گسترده مستلزم دارا بودن قدرت جمعی و مشترک توسط افراد ذی نفع می‌باشد (اوکلی و مارسدن، ۱۳۷۰: ۱۴۱). به طور کلی مشارکت دارای سه جزء مهم است که شامل: درگیر شدن، یاری دادن، پذیرش مسئولیت می‌شود. در مشارکت، شخص این فرصت را می‌یابد که از قابلیت‌ها و خلاقیت‌های خود برای دستیابی به اهداف گروهی استفاده کند (Crow foot, 1980:43). مشارکت به مهنای میثاق نوین اجتماعی عبارت از اشکال

- بررسی نقش معیارها و زیرمعیارهای مشارکت در پایداری محلات؛
- شناسایی ارتباط میان مشارکت و ابعاد پایداری؛
- ارائه راهکارها برای افزایش مشارکت ساکنان محلات؛
- بررسی مولفه‌های موثر در مشارکت شهروندان؛

پیشینه پژوهش

ویلر معتقد است که دستیابی به شهر پایدار نیازمند ایجاد محله پایدار است و شاخص‌های پایداری را در استفاده کمتر از اتومبیل و کاهش آلودگی، مسکن مناسب برای همه، خودکفایی در محله، مشارکت و مداخله در امور محلی به خصوص امور اجتماعی و حفاظت از فرهنگ محلی است (Wheeler, 2004:20). حازم راشد و دیگران در پژوهش خود با عنوان "ارزیابی پایداری محله‌ای در شهر سن آنتیو" اثرات محیطی، انتخاب حمل‌ونقل، مسکن در استعانت، حمایت از اجتماع محلی را به عنوان شاخص‌های پایداری محله‌ای معرفی کرده است (Hazem, 2012:18). کاظمیان و دیگران در پژوهشی به این نتیجه دست یافته‌اند که میان ظرفیت اجتماعی گروه‌های تحقیق با توسعه پایدار محلی ارتباط مثبت و معنی داری برقرار است، که در صورت بهره‌برداری هوشمندانه، دستیابی به پایداری محلی دور از انتظار نیست (کاظمیان و دیگران، ۱۳۹۱: ۱). فنی و دیگران، در پژوهش خود با عنوان رویکرد توسعه پایدار محله‌ای در کلانشهر تهران در محله بهار، تغییر بنیادی ساختارهای برنامه‌ریزی توسعه‌ی محلات شهری، با تاکید بر نظام محله‌محوری می‌تواند به پایداری اکولوژیک، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی محلات تهران منجر شود (فنی و دیگران، ۱۳۹۲: ۳۵). شاه‌مرادی و دیگران در پژوهشی شش معیار مشارکت اجتماعی از جمله مشارکت در اداره امور محله، مشارکت در تصمیم‌گیری‌های محلی، مشارکت در پرداخت عوارض شهری، مشارکت در حفظ فضای سبز و اطلاع‌رسانی مشکلات محله به مدیران و سطح توسعه‌یافتگی محله را با مدل تاپسیس به عنوان شاخص‌های سنجش پایداری محله معرفی کرده‌اند (شاه‌مرادی و دیگران، ۱۳۹۳: ۴۹). در تمامی پژوهش‌های مورد بررسی پایداری محله‌ای را با شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی مورد سنجش

گونگون اداره امور شهری، ضرورت ابداع روش‌های جدید مشورت با مردم و تمرکززدایی در مدیریت و تصمیم‌گیری، تقسیم کلان‌شهرها به اجتماعات کوچکتر و طراحی اشکال جدیدی برای حاکمیت در شهرهای بزرگ و مناطق شهری است (نوربان، ۱۳۸۹: ۹۶). شری ارنشتاین^۱ (۱۹۹۶)، در مقاله‌ای برای اولین بار در سال ۱۹۶۹ منتشر شد. مفهوم مشارکت را به نحوه روشنی دسته‌بندی و تبیین نمود. وی مشارکت شهروندی را با تعبیر قدرت شهروندی به کار گرفت و برای توضیح آن، از استعاره نردبان مشارکت استفاده کرد. که در پایین‌ترین سطح نردبان هیچ قدرتی برای شهروندان وجود ندارد.

جدول (۲): مفهوم مشارکت طبق نظریه ارنشتاین

Manipulation	(۱) دستکاری و عوام‌فریبی	محرومیت
Therapy	(۲) درمان	از مشارکت
Informing	(۳) اطلاع‌رسانی	مشارکت
Consultation	(۴) مشاوره	جزئی
Placation	(۵) تسکین‌بخشیدن	
Partnership	(۶) شراکت	قدرت
Pele gated power	(۷) قدرت تفویض شده	شهروندان
Citizen control	(۸) اختیار شهروندان	

Source: Birgitte, 2011: 237

دیوید دریسکل^۲ (۲۰۰۲)، معتقد است که مشارکت بر سه اعتقاد مبتنی است: نخست؛ توسعه در وهله اول و پیش از همه باید به نفع ساکنان محلی باشد. دوم؛ مردمی که در محدوده مورد برنامه‌ریزی زندگی می‌کنند، دقیق‌ترین اطلاعات را درباره آن محدوده و موضوعات مرتبط با آن دارند. سوم؛ مردمی که بیشترین تاثیرات را از تصمیمات می‌پذیرند، سهم بیشتری برای مشارکت در روند تصمیم‌گیری دارند (Driskell, 2002:23). برنامه‌ریزی دموکراتیک، نظریه‌ای است که بر پایه اعتقاد به دموکراسی، کثرت‌گرایی و جامعه مدنی استوار است. از این دیدگاه تصمیم‌گیری در مورد عمران و توسعه شهرها یا منطقه باید توسط همه کسانی انجام گیرد که در آن موثر و ذی‌نفع هستند و می‌باید بر اساس عدالت، آزادی و حق انتخاب

شهروندان استوار گردد. برای تحقق این امر می‌باید اختیارات برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری بیش از پیش بر عهده نهادهای "اجتماعات محلی"^۳ واگذار شود (مهدی‌زاده و دیگران، ۱۳۸۶: ۹۵). به طور کلی از ویژگی‌های نگرش مردم سالار و مشارکتی در برنامه‌ریزی می‌توان از "نفی جبرگرایی کالبدی"، "نقد علم‌گرایی و روی آوردن به ارزش‌ها"، "مشارکت مردم" و "تقویت جامعه مدنی" نام برد (شکرریز، ۱۳۸۶: ۴۸). یکی از مهم‌ترین الزامات مشارکت شهروندی، وجود پیش شرط‌های لازم برای تحقق مشارکت شهروندی است. مهم‌ترین این پیش شرط‌ها عبارتند از: وجود فرهنگ مشارکت شهروندی (که از طریق آموزش و ترویج فرهنگی انجام می‌شود)، فرآهم شدن ساختارهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و حقوقی شهری مناسب و متناسب با مشارکت شهروندی در سطوح محلی و وجود نظام مدیریت شهری مشارکت‌خواه، مشارکت‌جو، و مشارکت‌گستر (نجاتی، ۱۳۸۰: ۱۰).

تا دهه ۱۹۸۰ که عصر غلبه دیدگاه کل‌ارگانیک از سازمان جامعه است فرض غالب این بود که حکومت‌ها واجد اقتدار و ظرفیت کافی برای اداره و حکومت هستند و توان صورت‌بندی و اجرای سیاست‌ها و تحقق اهداف توسعه را دارند. ترجمان این تعریف در زمینه شهری، رویکرد دولت‌مدار در توسعه است که تلویحا به این معنی است که سازمان‌های بخش عمومی به تنهایی می‌توانند انواع برنامه‌ریزی و مدیریت شهری و منطقه‌ای را به انجام برسانند (Rakodi, 2003:523). در چنین تلقی از جامعه، تضاد بر سر ارزش‌ها و منافع وجود ندارد و جامعه و کارشناسان و کارگزاران برنامه‌ریزی به درک واحدی از مساله، اهداف و منافع عمومی رسیده‌اند. ارزش‌های مسلط در این دیدگاه، متخصصان و محافظه‌کاران هستند که هرگونه ماهیت سیاسی فعالیت برنامه‌ریزی را انکار می‌کنند. در مقابل این نظریه، نظریه تکثرگرا از سازمان و ساختار اجتماعی قرار دارد که مطابق آن دولت و متخصصان تنها بخشی از ساختار تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری محسوب می‌شوند. در این دیدگاه

¹ Sherry Arnstein

² - David Driskell.

³ - community

و ابزارهایی برای تشویق مردم به احساس مسئولیت در برابر محله است (Cowan, 2005: 387). پایداری محله‌ها به پایداری اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و مدیریتی بستگی دارد. مؤلفه‌هایی همچون اعتماد، صداقت، روحیه همکاری، تمایل حضور در عرصه‌های مدنی، وجدان کاری، انضباط و تلاش برای توسعه از منظر پایداری شهری می‌تواند در محله تبلور فضایی یابد (توکلی‌نیا و استادی سیسی، ۱۳۸۸: ۲۹). شاخص‌هایی که می‌توان در این زمینه برای پایداری محله عنوان کرد در جدول زیر ارائه شده است.

هورویتر اعتقاد دارد مردم باید در همه فرایندهای برنامه‌ریزی محله‌ای از شروع مرحله آگاهی تا تحقق نتایج و اجرای برنامه‌ها حضور مستمر و تعریف شده‌ای داشته باشند تا مسئولیت نتایج را نیز بتوانند برعهده بگیرند (اجلالی، ۱۳۹۱: ۲۲۷).

عوامل بخش عمومی، بخش خصوصی، تشکل‌های غیر دولتی، افراد و خانوارها هر یک صاحب نفع و دید متمایزی پنداشته می‌شوند که باید جایگاه مشخصی در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها پیدا کنند. در نظریه جدید، تصمیم‌گیری امری جمعی قلمداد می‌شود که باید با حضور کلیه گروه‌ها درگیر صورت گیرد (برک‌پور، ۱۳۸۷: ۱۰۰-۱۰۲). توسعه پایدار محله‌ای توانایی جوامع کوچک محلی در بهره‌برداری و استفاده از منابع طبیعی، انسانی و اکولوژیکی است. به گونه‌ای که همه اعضا یا اجتماعات محله‌ای در حال حاضر و آینده از سطوح مناسبی در بهداشت و سلامت، زندگی مطلوب، امنیت، یکپارچگی میان محیط زیست و فعالیت‌های انسانی و اقتصادی پویا برخوردار شوند (Kline, 1995: 4). بنابراین محله پایدار محله‌ای است دارای ساختمان‌ها و فضاهایی با مقیاس انسانی، ترکیبی از کاربری‌های محلی، فضا باز محله، تسهیلات و خدمات روزمره، کمترین تأثیرات منفی بر محیط زیست، احساس تعلق به مکان

جدول (۳): شاخص‌های پایداری محله

شاخص	تبلور و عینیت اجزاء	متغیر
اکولوژیکی - کالبدی	شکل خوب محله، شهرگرایی جدید، رشد هوشمند شهری	گسترش فضای سبز، پاکیزگی و بهداشت محیط، زیباسازی محله، پیاده‌محور کردن محله، مشارکت در آسفالت‌کوچه‌ها، مشارکت فیزیکی در طرح‌ها
اجتماعی	سرمایه اجتماعی و عدالت محوری	مشارکت مذهبی، مشارکت در مورد مشکلات محله، عضویت در نهادهای محله، دعوت از همسایگان جهت مشارکت، مشارکت فکری در محله، مشارکت فیزیکی در محله
اقتصادی	اقتصاد اکولوژیکی، عدالت، بقای اقتصادی	پویایی اقتصاد محلی، ایجاد و توسعه نهادهای اقتصادی، کمک به افراد بی‌بضاعت، کمک مالی به نهادهای مردم‌محور، عضویت در انجمن‌های خیرخواهانه
مدیریتی - نهادی	حکمرانی مطلوب شهری - محله‌ای	مشارکت در نهادهای مردم‌محور، مشارکت در نهادهای دولتی، ایجاد نهادهای محلی، مشورت دادن به مدیران محله،

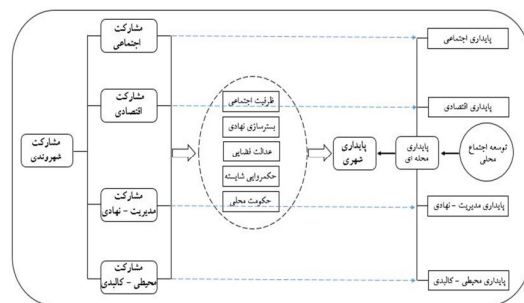
منبع: عبدالمهدی و همکاران، ۱۳۸۹

معرفی محدوده مورد مطالعه

وجود باغ‌های قدیمی و درختان چنار موجود در محله اوین، این محله را به عنوان یک نگین سبز و ریه تنفسی در بین محلات شهر تهران از سایر محلات متمایز ساخته است. یکی از ویژگی‌های شاخص این محله وجود سه دانشگاه بزرگ شهید بهشتی، علوم پزشکی شهید بهشتی و علوم بهزیستی است. در نهایت می‌توان به نمایشگاه بین‌المللی تهران اشاره نمود که با وجود قرارگیری در منطقه دو ولی بیشترین تأثیرات ترافیکی و اقتصادی و اجتماعی را بر این محله دارد. محله زعفرانیه به چند موضوع شهرت دارد. مهمترین آنها واقع شدن دانشگاه

با توجه به چارچوب نظری و مباحث تئوریک مطرح، مدل مفهوم پژوهش به صورت زیر است.

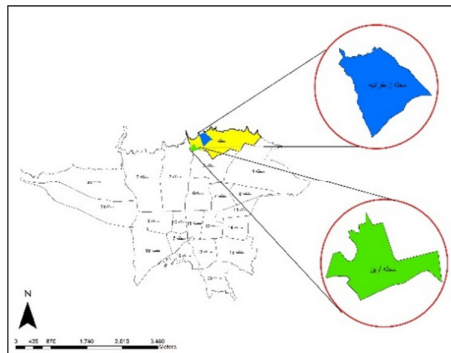
شکل (۱): مدل مفهومی پژوهش

منبع: نگارندگان

آزاد، مجتمع‌های آموزشی معتبر، وجود سفارتخانه‌های خارجی و منازل سفیران سایر کشورها می‌باشد. کیفیت خاص اماکن مسکونی قدیمی و مدرن و جغرافیای خاص محله و خصوصاً نزدیکی آن با مراکز مهمی چون کاخ موزه سعدآباد مرکز تفریحی ورزشی ولنجک بازاری تجریش و خیابان زیبای ولیعصر اهمیت خاصی به این محله داده است.

شکل (۱): موقعیت محلات مورد پژوهش در منطقه یک کلاتشهر تهران

منبع: مرکز مطالعات شهرداری تهران، ترسیم نگارندگان

جدول (۴): ویژگی‌های جمعیت‌شناسی محلات

محله اوین	محله زعفرانیه
تعداد خانوار ۱۱۵۸	تعداد خانوار ۷۶۳۰
جمعیت کل ۳۶۳۵	جمعیت کل ۲۴۴۲۵
جمعیت زن ۱۸۶۶	جمعیت زن ۱۲۱۴۴
جمعیت مرد ۱۷۶۹	جمعیت مرد ۱۲۲۸۱
جمعیت باسواد زن ۱۶۷۰	جمعیت باسواد زن ۱۱۲۹۸
جمعیت با سواد مرد ۱۶۲۲	جمعیت با سواد مرد ۱۱۴۹۵
تعداد شاغلین ۱۳۰۰	تعداد شاغلین ۱۲۵۴۳

منبع: شهرداری منطقه یک

محله زعفرانیه از شمال به ارتفاعات اسد آباد و شهرک شهید بهشتی و از جنوب به خیابان مقدس اردبیلی - ابتدای خیابان

جدول (۵): سنجش میزان مشارکت در سطح محلات مورد پژوهش

ضریب آلفای کرونباخ	میانگین	زیر معیار	میانگین	ضریب آلفای کرونباخ
		مشارکت اجتماعی		
		مشارکت مذهبی		
۰/۸۷۳	۲/۸۷		۳/۶۸	۰/۸۷۸
۰/۸۱۰	۲/۵۳	مشارکت در مورد مشکلات محله	۳/۱۶	۰/۷۸۳
۰/۷۳۲	۲/۴۲	عضویت در نهادهای محله	۳/۲	۰/۷۸۰
۰/۸۰۶	۲/۴۱	دعوت از همسایگان جهت مشارکت	۲/۸۹	۰/۸۳۲
۰/۸۶۹	۲/۸۵	مشارکت فکری در محله	۳/۳۸	۰/۸۱۳
۰/۸۷۵	۲/۴۹	مشارکت فیزیکی در محله	۲/۹۸	۰/۸۲۴
۰/۸۳۹	۲/۵	میزان مشارکت مردم در برنامه‌های آموزشی سرای محله	۲/۸۵	۰/۸۶۷
۲/۵۸		میانگین محلات		۳/۱۶
		میانگین کل: ۲/۸۷		
		مشارکت اقتصادی		
۰/۹۳۵	۲/۲۵	ایجاد و توسعه نهادهای اقتصادی محلی	۳	۰/۸۶۴
۰/۹۴۵	۳	کمک به افراد بی بضاعت	۳/۲۳	۰/۹۲۵
۰/۹۴۵	۲/۴	کمک مالی به نهادهای مردم محور	۲/۶۴	۰/۸۹۸
۰/۸۳۱	۲/۴۸	عضویت در انجمن‌های خیرخواهانه	۲/۴۹	۰/۸۰۶
۰/۸۵۶	۳	درصد مشارکت در کارهای خیرخواهانه	۳/۱۳	۰/۹۳۳
۲/۶۲		میانگین محلات		۲/۸۹
		میانگین کل: ۲/۷۵		
		مشارکت محیطی - کالبدی		
۰/۹۳۵	۲/۹۵	میزان مشارکت در پاکیزگی و بهداشت محیط	۳/۱۸	۰/۹۲۵
۰/۹۴۵	۲/۱۱	مشارکت در زیبا سازی محله	۲/۴۹	۰/۸۹۸

۰/۹۴۵	۱/۳۳	مشارکت در آسفالت کوچه‌ها	۱/۷۸	۰/۸۰۶
۰/۸۳۱	۱/۷۸	مشارکت فیزیکی در طرح‌ها	۲/۰۹	۰/۹۳۳
۲/۰۴		میانگین محلات	۲/۳۸	
میانگین کل: ۲/۲۱				
مشارکت مدیریت - نهادی				
۰/۷۷۸	۲/۳۷	مشارکت در نهادهای مردم محور	۳/۱۲	۰/۷۸۵
۰/۷۷۷	۲/۰۹	مشارکت در نهادهای دولتی	۲	۰/۷۶۸
۰/۷۷۲	۲	ایجاد نهادهای محلی	۲/۳۵	۰/۷۵۷
۰/۷۹۱	۲/۵۶	مشورت دادن به مدیران محله	۲/۶۷	۰/۷۹
۰/۷۷۵	۲/۶۸	میزان مشارکت در گروه‌های مردمی	۲/۹۹	۰/۷۶۰
۰/۷۷۵	۲/۲۱	میزان مشارکت در تهیه و تدوین سیاست‌ها و برنامه‌ها	۲/۰۸	۰/۷۷۰
۰/۷۷۶	۲/۳۷	میزان مشارکت در پل‌ها و نظر خواهی‌ها	۲/۱۱	۰/۷۷۹
۰/۷۷۸	۱/۳۷	میزان مشارکت در انتخابات محلی	۲/۶۲	۰/۷۸۸
۲/۲		میانگین محلات	۲/۴۹	
میانگین کل: ۲/۳۴				

تحلیل یافته‌ها

سنجش میزان مشارکت شهروندی میان ساکنان محله

میزان مشارکت اجتماعی در محله اوین بیشتر از محله زعفرانیه می‌باشد. مشارکت مذهبی و فکری در سطح محله بیشترین میزان را دارا می‌باشد. در محله زعفرانیه مشارکت فکری و مذهبی بیشترین میزان مشارکت در میان ساکنان این محله را دارد. در زمینه مشارکت اقتصادی در محله اوین میزان کمک به افراد بی‌بضاعت و مشارکت کارهای خیرخواهانه در سطح بالاتری نسبت به سایر گویه‌های این شاخص می‌باشد. در محله زعفرانیه نیز ساکنان بیشترین تمایل به مشارکت در زمینه کمک به افراد بی‌بضاعت داشته‌اند. میزان مشارکت در بعد محیطی - کالبدی

در هر دو محله پژوهش بیانگر آن است که میزان مشارکت در بعد پاکیزگی و بهداشت محیطی بالاتر از سایر گویه‌ها است. در محله اوین مشارکت در سازمانهای مردم‌نهاد بیشترین میزان مشارکت را داشته و در طرف مقابل مشارکت در سازمان‌ها و نهادهای دولتی کمترین میزان مشارکت را داشته است. در محله زعفرانیه مشارکت به بیشتر به در قالب گروه‌های مردمی و مشورت دادن به مدیران محلی بوده است. به طور کلی می‌توان بیان داشت میزان مشارکت در سطح محلات مورد پژوهش ابتدا در بعد اجتماعی، اقتصادی، مدیریت - نهادی و نهایتاً محیطی - کالبدی می‌باشد.

جدول (۶): آزمون T-Test دو نمونه‌ای مستقل جهت بررسی تفاوت‌ها

مقدار F	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری	پایین‌ترین	بالاترین
۱/۲۲۳	۲/۴۷۶	۷۲۳	۰/۰۲۹	۰/۱۲۰۹۶	۰/۸۰۰۹۶
۲/۱۶۳	۱/۰۶۰		۰/۰۲۱	۰/۰۰۹۴۵	۰/۶۵۳۸۸
۰/۱۱۹	۱/۶۴۱		۰/۰۰۰	۰/۱۵۵۱۹	۰/۷۵۴۸۱
۱/۳۶۳	۱/۱۱۸		۰/۰۱۹	۰/۴۲۰۸۲	۰/۳۳۸۱۵

با توجه به نتایج جدول (۶) می‌توان بیان داشت که بیشترین میزان تفاوت در محلات مورد پژوهش مربوط به بعد اجتماعی مشارکت می‌باشد. اما در سطح محلات میزان آن متفاوت است. بیشترین میزان مشارکت در بعد اجتماعی در سطح محله اوین

می‌باشد به طوری که مقدار آماره t آن برابر با ۲/۴۷۶ می‌باشد. مشارکت کالبدی - محیطی در محله در سطح محلات اوین و زعفرانیه نیز تفاوت معناداری دارد. وضعیت این شاخص در سطح محله اوین در شرایط مطلوبتری نسبت به محله زعفرانیه قرار دارد.

جدول (۷): وضعیت پایدار در محلات مورد پژوهش

ضریب آلفای کرونباخ	میانگین	گوبه‌ها	میانگین	ضریب آلفای کرونباخ
محله زعفرانیه		محله اوین		
۰/۷۴۵	۲/۸۷	اجتماعی	۳/۳۳	۰/۸۷۰
۰/۷۶۹	۲/۶۱	میزان فعالیت‌های داوطلبانه	۲/۸۹	۰/۸۷۱
۰/۸۶۸	۲/۸۵	میزان ایمنی و امنیت	۳/۲۲	۰/۸۶۰
۰/۸۸۹	۲/۷۱	درصد ساکنان با تماس منظم با همسایگان	۲/۵۵	۰/۸۶۹
۰/۷۴۳	۲/۶۰	میزان تکریم میراث طبیعی و فرهنگی	۲/۸۴	۰/۸۷۰
۰/۸۹۶	۲/۷۸	همبستگی اجتماعی	۲/۸۷	۰/۸۷۱
۰/۸۴۳	۳	میزان رضایت از زندگی	۳/۱۱	۰/۸۶۶
۲/۷۴		حس تعلق مکانی و هویت	۲/۹۷	
		میانگین محلات		
میانگین کل: ۲/۸۷				
اقتصادی				
۰/۸۶۹	۲/۸۹	میزان خرید از مغازه‌های محله	۳/۳۴	۰/۸۷۹
۰/۸۶۹	۲/۸۴	میزان اشتغال ساکنان در درون محله	۲/۹۲	۰/۸۵۹
۰/۸۶۷	۲/۶۵	میزان سرمایه‌گذاری محلی	۲/۷۴	۰/۸۶۵
۰/۸۴۰	۲/۳۸	میزان کسب و کارهای تعاونی	۲/۶۹	۰/۸۵۲
۰/۸۵۸	۱/۸۹	تعداد کسب و کارهای سبز	۱/۹۶	۰/۸۶۶
۲/۵۳		میانگین محلات	۲/۷۳	
میانگین کل: ۲/۶۳				
محیطی - کالبدی				
۰/۷۶۴	۲/۱۶	میزان استفاده از حالت‌های پایدارتر حمل و نقل	۲/۶۳	۰/۷۸۵
۰/۷۸۸	۲/۰۲	میزان تنوع مساکن و خانه‌های در استیج‌تر	۱/۸۲	۰/۷۶۸
۰/۷۷۹	۱/۷	میزان زمان کوتاه سفر به محل کار و دسترسی به خدمات	۱/۹۳	۰/۷۵۷
۰/۷۷۸	۲/۱۹	میزان اختلاط کاربری‌ها	۲/۹۵	۰/۷۶۰
۰/۷۷۷	۳/۲۳	میزان تمایل به صرفه‌جویی در مصرف انرژی	۳/۸۵	۰/۷۸۸
۰/۷۶۵	۲/۸۴	دسترسی به خدمات اساسی در مقیاس محله	۳/۲۴	۰/۷۸۶
۰/۷۷۷	۲/۷۵	سراجه فضای سبز	۳	۰/۷۸۵
۰/۷۸۶	۳/۲۶	میزان آلودگی (هوا، صوت و غیره)	۳/۸۲	۰/۷۶۸
۰/۷۶۴	۲/۳۶	میزان خوانایی	۲/۴۳	۰/۷۵۷
۰/۷۸۸	۲/۷۵	دسترسی به فناوری‌های ارتباطات و اینترنت	۳	۰/۷۹۰
۲/۴۸		میانگین محلات	۲/۵۹	
میانگین کل: ۲/۵۳				
مدیریتی - نهادی				
۰/۷۷۸	۲/۵	تعداد ساکنان فعال در نهادها و سازمان‌های محلی	۲/۷۶	۰/۷۸۴
۰/۷۷۷	۲/۸۶	میزان آشنایی با حقوق شهروندی	۲/۹۳	۰/۷۵۲
۰/۷۷۲	۲/۴۸	میزان همکاری با نهادها و سازمان‌های دولتی	۲/۷۷	۰/۷۵۳
۰/۷۹۱	۲/۵۵	میزان کنترل و نظارت محلی	۲/۸۴	۰/۷۵۱
۰/۷۷۵	۲/۷۹	میزان اعتماد به نهادها	۲/۶۳	۰/۷۵۵
۰/۷۷۵	۲/۴۷	میزان دربرگیرندگی طرح‌ها و برنامه‌ها	۲/۵۸	۰/۷۵۰
۰/۷۷۶	۲/۴۱	میزان تحقق‌پذیری طرح‌ها و پروژه‌ها	۲/۸۷	۰/۷۵۳
۰/۷۷۸	۱/۸۸	میزان دسترسی به اطلاعات و شفافیت	۱/۶۹	۰/۷۸۴
۲/۴۹		میانگین محلات	۲/۶۳	
میانگین کل: ۲/۵۶				

در مقیاس محله می‌باشد. با توجه به گویه‌های میزان دسترسی به حمل و نقل عمومی و صرفه‌جویی در مصرف انرژی در سطح محله اوین در وضعیت مطلوب‌تری نسبت به محله زعفرانیه قرار دارد. اما در سنجش وضعیت میزان آلودگی هوا و صدا به دلیل نقش عبور محله اوین از نظر ساکنان میزان آلودگی بیشتری نسبت به محله زعفرانیه دارد. پایداری محله‌ای در بعد مدیریت - نهادی در سطح دو محله از نظر میزان آشنایی با حقوق شهروندی در سطح بالاتری نسبت به سایر گویه‌ها قرار دارد. هرچند میزان این آشنایی در سطح هر دو محله پایین‌تر از سطح متوسط قرار دارد. به طور کلی تمامی گویه‌های این شاخص در سطح پایین‌تری از میانگین قرار گرفته‌اند. همچنین میزان دسترسی به اطلاعات و میزان شفافیت آن که به عنوان یکی از عوامل مهم در تحقق حکمروایی شایسته شهری محسوب می‌شود در سطح هر دو محله پایین بوده است.

جدول (۷) گویای پایداری در ابعاد مختلف سطح محله است. با توجه به این جدول می‌توان بیان داشت که میزان پایداری در بعد اجتماعی در میزان فعالیت‌های دواطلبانه، حس تعلق و ارتباط مطلوب با همسایگان در سطح محله اوین در شرایط مطلوبی قرار دارد. در محله زعفرانیه گویه حس تعلق مکانی در سطح متوسطی قرار دارد و مابقی گویه‌ها در سطح پایین‌تر از متوسط می‌باشند. یکی از ویژگی‌های محله پایدار دسترسی به امکانات و خدمات در سطح محلی است. میزان تامین نیازها در سطح محله بیانگر پایداری در بعد اقتصادی است. در سطح محله اوین میزان تامین نیازها در سطح متوسط به بالا قرار گرفته است. در محله زعفرانیه بالاترین میزان مربوط به اشتغال در سطح محله است. به طور کلی میزان پایداری در سطح محله اوین در وضع مطلوب‌تری نسبت به محله زعفرانیه قرار گرفته است. پایداری محله‌ای در بعد محیطی - کالبدی بیانگر میزان صرفه‌جویی در مصرف انرژی و کالبدی فیزیکی و پاکیزگی

جدول (۸): آزمون T-Test دو نمونه‌ای مستقل جهت بررسی تفاوت‌ها

مقداره F	مقداره t	درجه آزادی	سطح معناداری	پایین‌ترین	بالاترین
۳/۰۵۵	۲/۷۴۱	۷۲۳	۰/۰۰۰	۰/۰۶۳۱۵	۰/۹۰۶۴۸
۴/۳۸۹	۲/۰۲۰		۰/۰۱۲	۰/۹۰۷۱	۰/۵۳۴۰۴
۰/۲۷۸	۰/۹۹۷		۰/۰۴۱	۰/۲۵۶۸۳	۰/۷۶۶۸۳
۲/۱۸۹	۱/۱۵۳		۰/۰۰۳	۰/۷۷۲۶۹	۰/۲۰۸۰۳

آزمون پارامتریک پیرسون به این خاطر است که داده‌های از توزیع نرمال پیروی می‌کنند و مقیاس متغیرها فاصله‌ای است.

جدول (۹): ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش در محلات

پایداری اجتماعی	پایداری اقتصادی	پایداری کالبدی - محیطی	پایداری مدیریت - نهادی
۰/۶۰۱	۰/۵۵۳	۰/۳۸۵	۰/۴۲۹
۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۲۳	۰/۰۱۱
حجم جامعه نمونه ۷۲۵			

با توجه به جدول (۹)، بیشترین همبستگی بین مشارکت و پایداری اجتماعی با مقدار ۰/۶۰۱ است که نشان‌دهنده‌ی

جدول (۸) بیانگر تفاوت پایداری در میان محلات پژوهش می‌باشد. براساس این مشخص گردید که پایداری در تمامی ابعاد در محله اوین در وضعیت مطلوب‌تری نسبت به محله زعفرانیه قرار دارد. بیشترین میزان اختلاف در بعد پایداری اجتماعی در سطح دو محله می‌باشد به طوری که میزان این اختلاف براساس مقدار $t = 2/741$ می‌باشد. پایداری اقتصادی دومین شاخصی است که بیشترین میزان اختلاف را در سطح دو محله دارد.

آزمون پیرسون جهت برقراری رابطه همبستگی

برای مشخص کردن همبستگی بین متغیرهای پژوهش از آزمون پارامتریک پیرسون استفاده شده است. دلیل استفاده از

موانع و ایجاد زمینه‌های مطلوب در جهت مشارکت شهروندان به عنوان ابزاری جهت پایداری شناخته می‌شود. با توجه به عنوان پژوهش که به دنبال شناسایی و ارزیابی عوامل موثر بر مشارکت شهروندان می‌باشد، لذا نخست به بررسی این مولفه‌ها و ارتباط آن با مشارکت شهروندان در مقیاس محلی پرداخته می‌شود. جهت این بررسی ابتدا روابط میان متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد. بنابراین از آزمون پیرسون جهت بررسی ارتباط میان مولفه‌های موثر بر مشارکت بهره گرفته می‌شود.

رابطه‌ی قوی بین این دو متغیر است. بعد از آن میزان همبستگی بین مشارکت و پایداری اقتصادی با ۰/۵۵۳ می‌باشد. در ردیف بعد، همبستگی بین مشارکت و پایداری مدیریت - نهادی با ۰/۴۲۹ و در انتها، همبستگی میان مشارکت و پایداری کالبدی - محیطی با نمره ۰/۳۸۵ بدست آمده است. در تمامی متغیرها همبستگی معنادار است و تنها بر اساس شدت همبستگی طبقه بندی شده است.

مولفه‌های موثر بر مشارکت شهروندان

مشارکت شهروندی به ویژه در کشورهای در حال توسعه با موانع و چالش‌هایی رو به رو می‌باشد. از این رو برطرف نمودن

جدول (۱۰): همبستگی پیرسون میان متغیرهای پژوهش

ظرفیت سازی اجتماعی	بستر سازی نهادی	عدالت فضایی	حکروایی شایسته شهری	تشکیل حکومت محلی
۰/۴۴۶	۰/۵۰۵	۰/۳۷۱	۰/۴۳۹	۰/۴۱۵
Sig. (2-tailed)	۰/۰۰۱	۰/۰۰۷	۰/۰۰۰	۰/۰۲۳
حجم جامعه نمونه	۷۲۵			

جدول (۱۱): نتایج رگرسیون جهت سنجش مولفه‌های موثر بر مشارکت شهروندان

مدل	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین R	ضریب تعیین تعدیل شده R	اشتباه معیار
۱	۰/۶۱۲ ^۳	۰/۵۱۶	۰/۵۱۲	۰/۷۳۴۵۶

وابسته در نظر گرفته شده است. لذا برای نشان دادن شدت تأثیرگذاری مولفه‌ها از رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که میزان همبستگی مولفه‌های موثر در مشارکت شهروندی ۰/۵۱۶ می‌باشد. ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که چه مقدار از متغیر وابسته یعنی مشارکت شهروندی، می‌تواند توسط متغیرهای مستقل تبیین شود. که در این آزمون ۵۱ درصد از متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تبیین شده‌اند.

جهت سنجش تاثیر گذاری مولفه‌های پژوهش بر مشارکت شهروندی از آزمون رگرسیون استفاده شده است. لذا لازم می‌باشد نخست همبستگی میان مولفه‌های پژوهش و مشارکت شهروندان سنجیده شود. براین اساس از همبستگی پیرسون بهره گرفته می‌شود. نتایج تحلیل با توجه به جدول (۱۰) گویای آن است که بیشترین میزان همبستگی به ترتیب بستر سازی نهادی با ۰/۵۰۵، ظرفیت سازی اجتماعی با ۰/۴۴۶ و کمترین میزان همبستگی مربوط به عدالت فضایی است.

در پژوهش حاضر مولفه‌های موثر در مشارکت به صورت متغیر مستقل و در مقابل مشارکت شهروندی به صورت متغیر

جدول (۱۲): معناداری رگرسیون مولفه‌های موثر بر مشارکت شهروندان

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
۲۹۸/۶۲۸	۵	۲۰/۴۶۳	۷۵/۱۴۵	۰/۰۰۰
۳۳۳/۸۳۱	۷۲۰	۰/۳۳۸		
کل	۷۲۵			

درصد بیشترین میزان تاثیر در مشارکت شهروندان محلات مورد پژوهش داشته است. بعد از این مولفه، به ترتیب مولفه‌های ظرفیت‌سازی اجتماعی و حکرومایی شایسته شهری در متغیر وابسته مشارکت شهروندان موثر بوده‌اند. کمترین میزان تاثیر مربوط به مولفه عدالت فضایی با ضریب تاثیر ۰/۱۳ درصد است.

در نهایت براساس ضریب استاندارد شده تاثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته، نتایج جدول (۱۲) نشان می‌دهد که مولفه‌های پژوهش تاثیر آماری معناداری بر مشارکت شهروندان داشته‌اند. همچنین از نظر ضریب تاثیر شاخص‌های پژوهش مشخص گردید که مولفه‌ی بسترسازی نهادی با ضریب تاثیر ۰/۴۱۲

جدول (۱۳): ضرایب شدت تعیین کننده‌های موثر بر مشارکت شهروندان

سطح معناداری Sig.	T	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد	شرح
		B	Std. Error	Beta (بتا)	
۰/۰۰۰	۰/۹۷۷	۰/۴۵۸	۰/۱۱۸	-	عرض از مبدا
۰/۰۰۰	۳/۵۳۹	۰/۳۰۱	۰/۰۸۰	۰/۳۵۵	ظرفیت‌سازی اجتماعی
۰/۰۰۰	۳/۵۸۰	۰/۲۸۱	۰/۰۸۰	۰/۳۳۶	حکرومایی شایسته شهری
۰/۰۰۰	۱۰/۵۶۹	۰/۴۳۷	۰/۰۴۱	۰/۴۱۲	بستر سازی نهادی
۰/۰۰۴	۱/۴۲۷	۰/۱۰۹	۰/۰۷۶	۰/۱۳۰	عدالت فضایی
۰/۰۰۰	۳/۵۰۴	۰/۲۵۸	۰/۰۷۴	۰/۲۳۴	شکل‌گیری حکومت محلی

صورت گرفته در این زمینه توجه به عوامل موثر بر مشارکت شهروندی می‌باشد. نتایج پژوهش گویای آن است مشارکت شهروندی در ابعاد گوناگون و در سطح محلات مورد پژوهش متفاوت می‌باشد و به طوری میزان مشارکت شهروندان در محله اوین در سطح مطلوبتری نسبت به محله زعفرانیه قرار گرفته است. افزون بر آن مشارکت بیشتر سبب پایداری بیشتر می‌گردد که این امر در محله اوین نمایان می‌باشد. به عبارتی این محله نسبت به محله زعفرانیه از نظر شاخص‌های پایداری در وضعیت مطلوب‌تری برخوردار می‌باشد. علاوه بر آن مشخص گردید که مشارکت شهروندی نیازمندی بسترسازی و زمینه‌سازی مطلوب برای درگیر نمودن شهروندان در تعیین سرنوشت محله و سیاست‌های اجرای برنامه‌ریزی تا اجرا است. بنابراین نقش محوری نهادها و سازمان‌های مدیریت شهری در زمینه بستر سازی مهم می‌باشد. این بسترسازی به دنبال خود موجب افزایش ظرفیت جمعی و بهره‌گیری از خرد جمعی به عنوان ابزار مهم در پایداری محله است. چنین فرآیند با تشکیل حکومت محلی و تحقق حکمروایی شایسته شهری تکمیل می‌گردد و سبب به وجود آمدن شهروندی فعال، پرسشگر و مسئولیت‌پذیری می‌شود. چنین شهروندی می‌تواند نخست در سطح خرد اجتماع پایداری و در نهایت شهری پایدار را خلق نماید و به عبارتی

نتیجه‌گیری

مشارکت در مفهوم عام و مشارکت شهروندی در مفهوم خاص، هرچند که همواره امری مطلوب شناخته شده است، اما بدلیل پیچیدگی این فرآیند، دستیابی به آن در عمل همواره با مشکلاتی روبرو بوده است. در نتیجه، این امر به تجربه‌های ناموفقی انجامیده که با نارضایتی شهروندان و برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران مسائل شهری همراه بوده است، تا آنجا که گاه مشارکت تنها در نوشتن برنامه‌ها، قوانین و آئین‌نامه‌های اجرائی دیده می‌شود و تحقق آن به مرحله عمل و اقدام نمی‌رسد. بدلیل مشکلات و معضلات گوناگونی که در شهرها و در راس آن کلانشهر تهران در چندین سال گذشته به وجود آمده است، یکی از راه‌های برون‌رفت از این مشکلات، مشارکت شهروندان در مدیریت محله است که چنین فرآیند سبب پایداری محله‌ای می‌گردد. به عبارتی کلید پایداری محلات شهری و توسعه اجتماعات محلی، در مشارکت شهروندان نهفته است. مشارکت شهروندان در امور محله باعث می‌شود که شهروندان با طرح‌ها و برنامه‌های اجرا شده احساس بیگانگی نکنند و تمامی برنامه‌ها را از آن خود ببینند. از این رو با توجه این پژوهش به دنبال شناسایی عوامل موثر بر مشارکت شهروندی و ارتباط آن با پایداری محله‌ای است. تفاوت این پژوهش با پژوهش‌های

۱۳. عباس زده، محمد (۱۳۸۷)، بررسی عوامل موثر بر مشارکت شهروندان در امور شهر (مطالعه موردی: شهر اصفهان)، پایان نامه دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه اصفهان.

۱۴. عبدالمهدی، معجد، صرافی، مظفر، توکلی‌نیا، جمیله (۱۳۸۹)، بررسی نظری مفهوم محله و باز تعریف آن با تاکید بر شرایط محله‌های شهری ایران، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۲، تابستان ۱۳۸۹.

۱۵. فنی، زهره، صارمی، فرید (۱۳۹۲)، رویکرد توسعه پایدار محله‌ای در کلانشهر تهران مورد محله بهار منطقه ۷، جغرافیا و توسعه، ش. ۳۰.

۱۶. کاظمیان، غلامرضا، قربانی زاده، وجه الله، شفیعا، سعید، (۱۳۹۱) دستیابی به توسعه پایدار محلی از طریق ظرفیت اجتماعی ساکنین و فعالان اقتصادی محله غیر رسمی مطالعه موردی: محله شمیران نو، فصلنامه مطالعات شهری پاییز ۹۱.

۱۷. مرصوصی، نفیسه، بهرامی، رحمت الله، (۱۳۹۰)، توسعه پایدار شهری، انتشارات پیام نور.

۱۸. نجاتی حسینی، سید محمود (۱۳۸۰)، بررسی مفهوم جایگاه شهروندی در شهرداری، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور.

۱۹. نوریان، فرشاد (۱۳۸۹)، کاربرد اطلاعاتی در مدیریت برنامه‌ریزی شهری در ایران، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۴. تهران.

20. Birgitta Nilsson and Barbro Peterson, Design Med Omtanke (2011), Design Med Omtanke: Participation and sustainability in the design of public sector buildings, Georgina Holden and Claudia Eckert, Department of Design, Development, Environment and Materials, Faculty of Mathematics.

21. Cowan, R. (2005), The Dictionary Of Urbanism, Streetwise Press. USA.

22. Crow foot, J & Bryantn, (1980), environmental advocacy: an action strategy for dealing with environmental problems. Journal of environmental. 11(3).

23. Dekker, K & Kempen, R (2004). Urban Governance within the big cities policy, journal of cilice, vol 21. pp. 41-55

24. Driskell, David (2002), creating better cities with children and youth (a manual for participation), Enesco publishing and earth scan publication ltd.

25. Devas, N. And Grant, U., 2003. Local government decision-making—citizen participation and local accountability: Some evidence from Kenya and Uganda, Public

موجب شکل‌گیری شهری، شهروندساز و شهروند، شهرساز گردد.

منابع

۱. اجلاالی، پرویز. (۱۳۹۱) نظریه برنامه‌ریزی: دیدگاه‌های سنتی و جدید، تهران، انتشارات آگه

۲. ازکیا، مصطفی، غفاری، غلامرضا (۱۳۸۳)، توسعه روستایی با تاکید بر توسعه روستایی ایران، نشر نی، تهران، چاپ دوم.

۳. اوکلی، پیتر، مارسدن، دیوید (۱۳۷۰)، رهیافت‌های مشارکت در توسعه روستایی، ترجمه منصور محمد نژاد، نشر مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی، تهران.

۴. برک‌پور، ناصر، اسدی، ایرج، (۱۳۷۸)، نظریه‌های مدیریت و حکمروایی شهری، انتشارات دانشگاه هنر

۵. ترنر، تام (۱۳۷۶)، شهر همچون چشم‌انداز، نگرشی فراتر از فرانواگرای (پست-پست مدرنیسم) به طراحی و برنامه‌ریزی شهری، ترجمه فرشاد نوریان، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری تهران

۶. توکلی‌نیا، جمیله و منصور استادی سیسی (۱۳۸۸)، تحلیل پایداری محله‌های کلانشهر تهران با تاکید بر عملکرد شورایی‌ها (نمونه موردی: محله‌های اوین، ولنجک و درکه)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۰

۷. ذاکری، هادی. (۱۳۸۹). کتاب آموزشی مدیریت محله، شرکت سفیر هوای تازه

۸. ذاکری، هادی (۱۳۹۰). مدیریت محله، انتشارات مدیران، تهران

۹. سند راهبردی محلات جماران و ولنجک: ۱۳۹۲.

۱۰. شاه مرادی، لقمان، حم بزی، خدار، تاشه کبود، اکبر (۱۳۹۳)، بررسی و ارزیابی مشارکت‌های مردمی در توسعه پایدار محله‌ای با استفاده از مدل TOPSIS مطالعه موردی: کلانشهر ارومیه، جغرافیا و توسعه، شماره ۳۶.

۱۱. شکرریز، حسین (۱۳۸۶)، وقف مدلی مشارکتی در شهرسازی؛ مطالعه موردی ملایر، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی.

۱۲. صرافی، مظفر (۱۳۸۳)، مفهوم و مبانی و چالش‌های مدیریت شهری، فصلنامه مدیریت شهری، شماره دوم، تهران، تابستان.

Dimensions: Healthy. Communities, Healthy planet, new society publishers.

28. Raked. C (2003), Politics and Performance: The Implication of Emerging Governance Arrangement for Urban Management for Urban Management Approaches and Information Systems, Habitat International 27, 523-54.

29. Wheeler, Stephen M. (2004) "Planning for Sustainability", Rutledge, London and New York.

Administration and development, v. 23(4), p. 307-316.

26. Hazem Rashed, Chun-lin Lin, Halit Beyaztas (2012), the city of San Antonio neighborhood sustainability assessment, this project was funded by the Office of Environmental Policy, City of San Antonio.

27. Kline, E, (1997), Sustainable community indicators' in: Roseland, M. (Ed). Eco - city